

- скласти та оптимізувати категорії платоспроможності позичальників;
- розробити схему гнучкого повернення позики для позичальників яких банк визнав неспроможними сплачувати борг за підвищеною відсотковою ставкою, а саме надати можливість погашати кредит та відсотки за початковою позицією до закінчення терміну кредиту, а різницю між відсотками розподілити на певний термін, який може визначати банківська структура.

- схема гнучкого повернення позики для кожного позичальника має бути індивідуальною за встановленою категорією.

Такий механізм гнучкого повернення позики надасть можливість відновити платоспроможність клієнтів, а банкам уникнути можливих ризиків по кредитним операціям та ефективно управляти ресурсами і отримувати прибуток.

Список літератури:

1. <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics>.
2. <http://www.kyivmiskbud.ua/rus/prodostupnezhitlo>.
3. <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document>.
4. <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id>.

Igor KRAVCHUK

*dr., Tarnopolski Narodowy Uniwersytet Ekonomiczny (Ukraina), Program
Stypendialny im. Lane'a Kirklanda (Polska)*

Łukasz GURGUL

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (Polska)

ROLA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W DZIAŁALNOŚCI BANKÓW UNII EUROPEJSKIEJ

Jedną z głównych cech nowoczesnych rynków finansowych jest wzrost roli papierów wartościowych w działalności podstawowych instytucji, co odzwierciedla się w pogłębieniu finansjalizacji gospodarki globalnej.

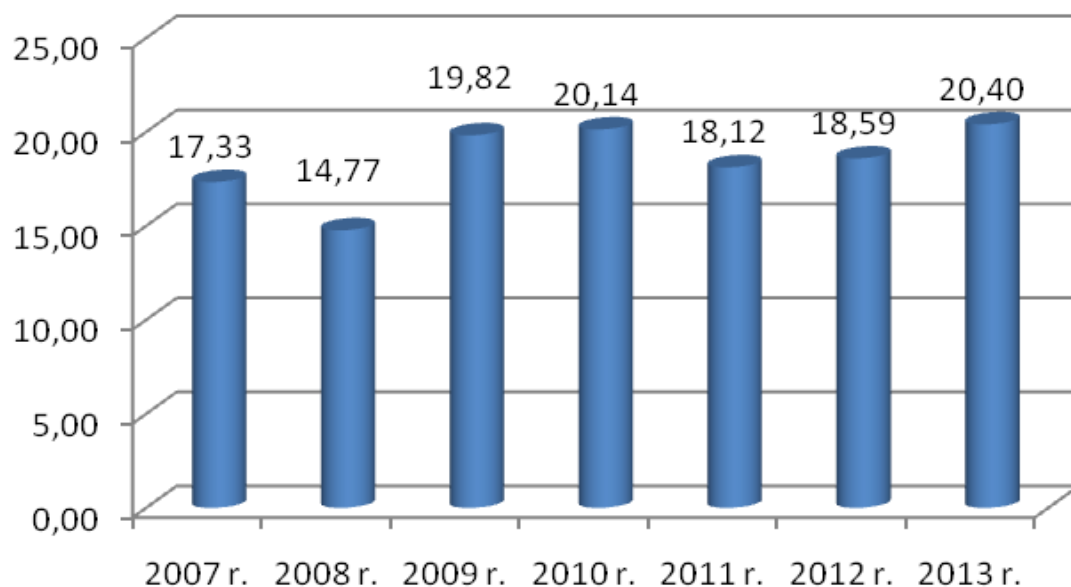
Instytucje bankowe są filarami stabilności finansowej. Dlatego konieczne jest prowadzenie badań ich zaangażowania w branżę papierów wartościowych oraz oddziaływania na akumulację ryzyka systemowego. Oprócz tego realizacja polityki monetarnej banków centralnych (w tej liczbie ilościowego łagodzenia) wymaga monitorowania kierunków stosowania środków pieniężnych (w projekty gospodarki bezpośredniej czy na wtórny rynek instrumentów finansowych).

Na poziomie Unii Europejskiej (UE) udział papierów wartościowych w aktywach banków (średnie wskaźniki) wynosi około 20% (2013 r.) i w ciągu ostatnich lat możemy obserwować tendencje do zwiększenia roli walorów w działalności banków (rys. 1). W strukturze obiektów inwestycji banków dominują papiery dłużne – 18% kwoty łącznych aktywów banków. Udział kredytów wynosi 57,9% (1H2014).

Dla porównania w grupach bankowych USA i Japonii udział kredytów w aktywach jest mniej 50% (JP Morgan Chase – 29,6%, Mitsubishi UFJ Financial Group – 39,3% [2; 4]).

Jednak na poziomie poszczególnych krajów są dysproporcje, jeśli chodzi o kierunek lokowania aktywów bankowych. Stosując dane Europejskiego Banku Centralnego (EBC) [1] przeprowadzono analizę skupień (ang. cluster analysis) na podstawie takich wskaźników działalności banków UE: K/A – udział kredytów w aktywach banków; ID/A – udział

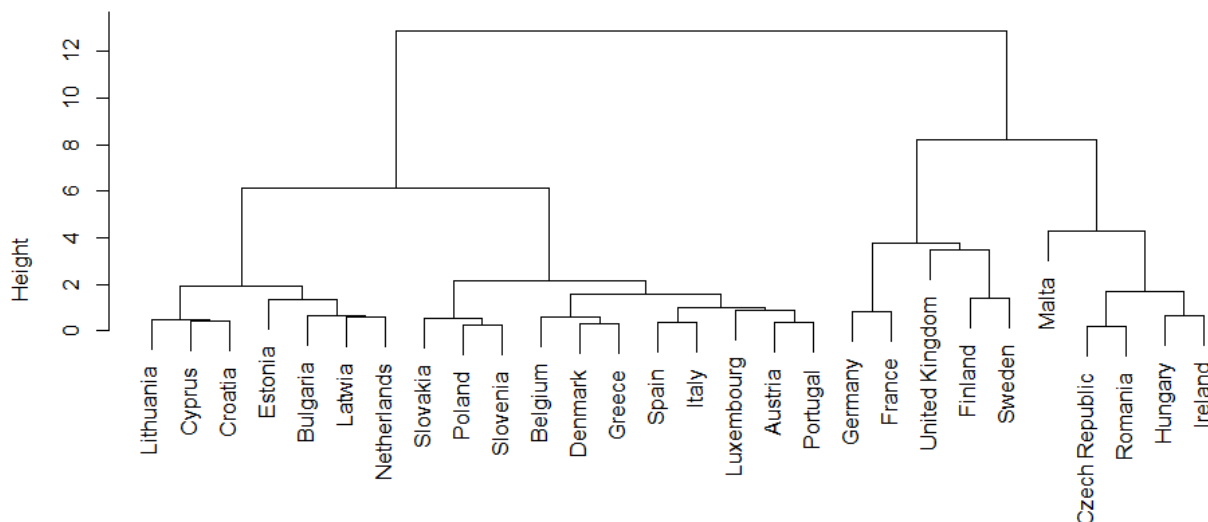
instrumentów dłużnych w aktywach banków; IU/A – udział instrumentów udziałowych w aktywach banków.

Rys. 1. Dynamika udziału papierów wartościowych w aktywach instytucji bankowych UE

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ECB.

Wybór zmiennych do modelu przeprowadzono na zasadach merytoryczno-formalnych, czyli dokonano statystycznej weryfikacji wybranych wstępnie wskaźników. Przyjęto, że korelacja ma spełniać nierówność $|\rho| < 0,7$, a zmienność (współczynnik zmienności) $> 10\%$.

Rys. 2. Dendrogram skupień dotyczący grupowania działalności banków z w krajów UE

Ocenę wyników klasyfikacji przeprowadza się stosując analizę replikacji. Replikacja dotyczy przeprowadzenia procesu klasyfikacji zbioru lub obiektów na podstawie dwóch prób wylosowanych z danego zbioru danych, a następnie poddania ocenie zgodności otrzymanych rezultatów. Poziom zgodności wyników dwóch podziałów (oceniany

zazwyczaj z wykorzystaniem skorygowanego indeksu Randa) odzwierciedla poziom stabilności przeprowadzonej klasyfikacji zbioru obiektów. Wyznaczona na podstawie replikacji skorygowana miara Randa w przeprowadzonym przez nas grupowaniu ma istotną statystycznie wartość (0,704) przy podziale zbioru na cztery skupienia (rys. 2). Dla takiego podziału stosowano standaryzację danych (zapewnia ona przy znormalizowanych wartościach wskaźników zróżnicowane odchylenie standardowe), odległość euklidesową, hierarchiczną metodę aglomeracyjną Warda, czyli w kolejnych iteracjach analizowana jest wewnątrzgrupowa wariancja – łączone są te grupy, które po połączeniu dają najmniejszy przyrost całkowitej wewnątrzgrupowej wariancji [3].

W tab. 1 możemy zaobserwować wyniki grupowania dla wyodrębnionych krajów.

Tabela 1

Grupy krajów UE według struktury aktywów instytucji bankowych

Kraj	K/A, %	ID/A,%	IU/A, %	Kraj	K/A, %	ID/A, %	IU/A, %
Grupa 1							
Bułgaria	72,3	13,1	0,4	Litwa	79,2	9,7	0,01
Cypr	75,2	10,9	0,1	Łotwa	75,9	15,0	0,8
Estonia	74,8	6,5	1,3	Holandia	73,3	11,9	1,1
Chorwacja	78,2	12,5	0,1	<i>Srednia</i>	75,6	11,4	0,5
				<i>Mediana</i>	75,2	11,9	0,4
Grupa 2							
Słowacja	72,2	23,3	0,4	Hiszpania	64,3	17,3	1,3
Polska	70,2	20,9	0,4	Włochy	67,3	17,6	1,3
Słowenia	71,4	20,3	0,6	Luksemburg	72,1	20,2	1,6
Belgia	66,4	19,1	0,6	Austria	71,3	15,8	0,9
Dania	68,9	15,9	0,6	Portugalia	69,9	17,9	1,1
Grecja	67,6	16,2	0,3	<i>Srednia</i>	69,2	18,6	0,8
				<i>Mediana</i>	69,9	17,9	0,6
Grupa 3							
Niemcy	62,2	17,3	4,0	Finlandia	57,7	13,1	0,8
Francja	56,9	14,2	4,3	Szwecja	60,8	12,8	0,8
Wielka Brytania	40,5	24,1	2,7	<i>Srednia</i>	55,6	16,3	2,8
				<i>Mediana</i>	57,7	14,2	2,7
Grupa 4							
Malta	51,7	43,8	0,4	Węgry	61,8	28,5	0,8
Czechy	59,8	20,1	0,2	Irlandia	58,7	25,7	0,4
Rumunia	58,9	20,7	0,1	<i>Srednia</i>	58,2	27,8	0,4
				<i>Mediana</i>	58,9	25,7	0,4

Grupa 1 charakteryzuje się największym udziałem kredytów w aktywach banków (75,6%) i najniższym udziałem dłużnych instrumentów finansowych (11,9%). Grupa obejmuje kraje Bałtyckie (na Litwie największy udział kredytów w aktywach banków w UE – 79,2%), nowych członków UE – Chorwację, Bułgarię i Cypr, a również jednego z podstawowych „starych” członków – Holandię.

Cechą grupy 2 jest większy udział walorów dłużnych i mniejsza rola kredytów.

Wśród krajów grupy 3 najmniejszy udział kredytów. Chodzi tu zwłaszcza o Wielką Brytanię gdzie wynosi on tylko 40,5%. Największy udział akcji w aktywach ma miejsce we Francji i Niemczech (dla tych krajów charakterystyczny jest model uczestnictwa instytucji bankowych we własności korporacyjnej przedsiębiorstw gospodarki realnej).

Grupa 4 obejmuje kraje z największym udziałem dłużnych instrumentów finansowych w aktywach banków (27,8%), zwłaszcza na Malcie walory dłużne są bardzo istotne, bo

wynoszą aż 43,8%. Duża rola papierów dłużnych w większości krajów tej grupy wynika z wielkiego zaangażowania banków w tych krajach w finansowanie długu publicznego.

Na podstawie przeprowadzanego badania możemy wyciągnąć wniosek o znacznym zróżnicowaniu roli papierów wartościowych w aktywach banków. Jest to wynikiem zróżnicowania modeli finansowych w poszczególnych krajach UE. Jednak w przeważającej większości krajów udział kredytów w aktywach banków przekracza 50%, a udział akcji i innych walorów o charakterze udziałowym jest poniżej 5%, czyli system bankowy UE jest konwencjonalnym z punktu widzenia roli podstawowych funkcji instytucji bankowych.

Literatura

1. ECB. Statistical Data Warehouse. Consolidated banking data [Online], Available: <http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=71390> [17 Feb 2014].
2. JP Morgan Chase & Co. Earnings release financial supplement, second quarter 2014.
3. Koczerwka K., Koczewski T., Wójcik P. Metody ilościowe w R. Aplikacje ekonomiczne i finansowe. – Warszawa: CeDeWu.PL, 2009. – 646 s.
4. Mitsubishi UFJ Financial Group . Consolidated Summary Report for the three months ended June 30, 2014.

Сергій КРАСНОВ

*к. е. н., доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет*

ІНФОРМАЦІЙНІ БАНКІВСЬКІ ПОСЛУГИ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ

Інформаційні послуги в галузі посередницьких операцій на банківському ринку являють собою невелику частину сектору фінансової інформації, однак є невід'ємною частиною успішної діяльності банківських установ. В умовах жорсткої конкуренції банки просто вимушені не тільки розширювати перелік своїх фінансових і інформаційних продуктів і послуг, але і активно освоювати нові перспективні сервіси, що дозволяють швидко і якісно їх надавати, зробити максимально простими і доступними для клієнтів. Впровадження інформаційних технологій потребує організаційно-методичного забезпечення та певного рівня знань персоналу. Недостатня увага до людського фактора при впровадженні програмних комплексів може призвести до негативних наслідків.

Загалом визнано, що впровадження сучасних інформаційних технологій якісно пришвидшує отримання необхідної інформації, усуває посередників між виробниками і споживачами, скорочуючи тим самим як шлях до кінцевого використання, так і витрати на нього. Згідно зі звітом E-markets, on-line форма обслуговування є найбільш ефективною при продажу програмного забезпечення, обладнання, книг, квитків, страхових і фінансових послуг.

Особливого значення електронна комерція набуває для забезпечення транскордонних потоків товарів та грошей. Завдяки їй використанню витрати в зовнішній торгівлі, що становлять при традиційному паперовому товарообігу близько 10 % кінцевої вартості товару, можуть бути скорочені майже на чверть. Це зумовлює активне використання експортерами та імпортерами електронних засобів для здійснення комерційних операцій.

Перевагою електронної форми розрахунків є можливість миттєвого здійснення платежу при перевірці платоспроможності платника. При цьому у більшості систем,